

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 10 stycznia 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. na podstawie art. 136 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS po rozpatrzeniu wniosku J. R. z dnia 16 grudnia 2016 r. przyznał wnioskodawcy prawo do niezrealizowanego świadczenia, po zmarłej H. R. za okres od 1 grudnia 2016 r. do 31 grudnia 2016 r. w kwocie 917,96 zł brutto (770,95 zł netto).

/decyzja – k. 130 akt ZUS/

Odwołanie od w/w decyzji w dniu 20 lutego 2017 r. złożył wnioskodawca J. R.. W uzasadnieniu wskazał, że organ rentowy wypłacił mu kwotę 770,95 zł zamiast kwoty 1.569,45 zł za okres od 1 grudnia 2016 r. do 31 grudnia 2016 r., co stanowi połowę świadczenia przysługującego zmarłej H. R.. Wniósł o wypłacenie mu pozostałej części przedmiotowego świadczenia.

/odwołanie – k. 2/

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania. W uzasadnieniu wskazał, że decyzją z dnia 10 stycznia 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. odmówił J. R. prawa do niezrealizowanego świadczenia po zmarłej matce H. R. w wysokości 814 zł brutto tj. połowie świadczenia przysługującego za grudzień 2016 r., ponieważ druga część świadczenia niezrealizowanego za grudzień 2016 r. została wypłacona drugiej osobie uprawnionej – córce H. P..

Organ rentowy wskazał, że J. R. w dniu 16 grudnia 2016 r. zgłosił wniosek o wypłatę świadczenia niezrealizowanego za miesiąc grudzień 2016 r. po zmarłej matce. W dniu 29 grudnia 2016 r. z wnioskiem o wypłatę świadczenia niezrealizowanego po zmarłej matce wystąpiła córka H. P..

/odpowiedź na odwołanie – k. 4/

Na rozprawie w dniu 15 maja 2018 r. pełnomocnik wnioskodawcy poparł odwołanie i wniósł o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego udzielonego z urzędu oświadczając, iż koszty nie zostały pokryte w żadnej części, pełnomocnik ZUS wniósł o oddalenie odwołania, pełnomocnik zainteresowanej także wniósł o oddalenie odwołania.

/protokół rozprawy z dnia 15 kwietnia 2018 r. – 00:33:50 – 00:43:15, 00:47:26 – 00:50:44 – płyta CD – k. 209/

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

H. R., urodzona w dniu (...), była uprawniona do renty rodzinnej po zmarłym mężu M. R.. Termin płatności świadczenia organ rentowy ustalił na 25 dzień każdego miesiąca.

/bezsporne/

Wysokość renty zmarłej wynosiła 1.569,45 zł wraz z dodatkami.

/bezsporne/

H. R. zmarła w dniu 15 grudnia 2016 r. w Ł..

/odpis skrócony aktu zgonu – k. 120 akt ZUS/

Zmarła H. R. była wdową od 22 października 1992 r. oraz miała dwoje dorosłych dzieci – córkę H. P. i syna J. R..

/bezsporne/

H. R. przed śmiercią mieszkała sama w Ł. przy ul. (...).

/zeznania zainteresowanej z dnia 23 stycznia 2018 r. – 00:12:45 – 00:41:53 – płyta CD – k. 53 w zw. z zeznaniami z dnia 27 marca 2018 r. – 01:09:19 – 01:17:04 – płyta Cd – k. 116/

J. R. z dniem 31 grudnia 2011 r. został wymeldowany z pobytu stałego w Ł. przy ul. (...) na podstawie decyzji administracyjnej i z uwagi na brak miejsca zamieszkania zamieszkał wspólnie z matką H. R. i prowadził z nią wspólne gospodarstwo domowe.

/zaświadczenie – k. 48, zeznania wnioskodawcy z dnia 23 stycznia 2018 r. – 00:04:11 – 00:12:45 – płyta CD – k. 53 w zw. z zeznaniami z dnia 27 marca 2018 r. – 00:47:16 – 01:09:19 – płyta CD – k. 116, zeznania świadka S. K. z dnia 27 marca 2018 r. – 00:11:43 – 00:26:28 – płyta CD – k. 116, zeznania świadka M. L. z dnia 27 marca 2018 r. – 00:33:13 00:41:19 – płyta CD – k. 116/

Zainteresowana H. P. jest wdową i mieszka sama w Ł. przy ul. (...). Nie mieszkała z matką i nie prowadziła z nią wspólnego gospodarstwa domowego. Odwiedzała zmarłą i opiekowała się nią.

/zeznania zainteresowanej z dnia 23 stycznia 2018 r. – 00:12:45 – 00:41:53 – płyta CD – k. 53 w zw. z zeznaniami z dnia 27 marca 2018 r. – 01:09:19 – 01:17:04 – płyta Cd – k. 116/

We wrześniu 2016 r. u H. R. zdiagnozowano nowotwór okrężnicy i przebywała w szpitalu im. J. w Ł. od 26 września 2016 r. do 13 października 2016 r., podczas którego została poddana operacji wycięcia guza. Po wyjściu ze szpitala ubezpieczona przebywała w domu i cały czas opiekowała się nią córka, robiła zakupy, gotowała matce obiady, zanosila jedzenie do szpitala.

/dokumentacja medyczna w kopercie – k. 134, zeznania zainteresowanej z dnia 23 stycznia 2018 r. – 00:12:45 – 00:41:53 – płyta CD – k. 53 w zw. z zeznaniami z dnia 27 marca 2018 r. – 01:09:19 – 01:17:04 – płyta Cd – k. 116, zeznania świadka M. L. z dnia 27 marca 2018 r. – 00:33:13 - 00:41:19 – płyta CD – k. 116/

H. R. w dniu 24 października 2016 r. oraz od 29 października 2016 r. do 21 listopada 2016 r. ponownie przebywała w szpitalu im. K. J. w Ł.. Ubezpieczona podczas przyjęcia do szpitala w dniu 24 października 2016 r. upoważniła córkę H. P. do uzyskania jej dokumentacji medycznej. Nadto w dniu 10 listopada 2016 r. zmarła cofnęła zgodę na informowanie syna J. R. odnośnie jej stanu zdrowia oraz na dostęp do jej dokumentacji medycznej, wydaną w dniu 3 listopada 2016 r.

/dokumentacja medyczna w kopercie – k. 134, oświadczenie – k. 180, wyrażenie zgody – kk. 177/

Podczas pobytu H. R. w szpitalu klucze do jej mieszkania posiadali córka i syn. Wnioskodawca zmienił zamki w drzwiach i H. P. nie mogła dostać się do mieszkania. Zainteresowana zgłosiła ten fakt na policję.

/zeznania zainteresowanej z dnia 23 stycznia 2018 r. – 00:12:45 – 00:41:53 – płyta CD – k. 53 w zw. z zeznaniami z dnia 27 marca 2018 r. – 01:09:19 – 01:17:04 – płyta Cd – k. 116/

Po wyjściu ze szpitala w dniu 22 listopada 2016 r. zmarła zmieniła zamki w mieszkaniu i wnioskodawca nie miał dostępu do mieszkania.

/zeznania wnioskodawcy z dnia 23 stycznia 2018 r. – 00:04:11 – 00:12:45 – płyta CD – k. 53 w zw. z zeznaniami z dnia 27 marca 2018 r. – 00:47:16 – 01:09:19 – 01:17:04 – 01:19:03 - płyta CD – k. 116/

W dniu 30 listopada 2016 r. na mocy umowy darowizny H. R. przekazała H. P. swoje mieszkanie w Ł. przy ul. (...). Czynność sporządzenia aktu notarialnego odbyła się przed notariuszem D. Z. w mieszkaniu zmarłej.

/zeznania zainteresowanej z dnia 23 stycznia 2018 r. – 00:12:45 – 00:41:53 – płyta CD – k. 53 w zw. z zeznaniami z dnia 27 marca 2018 r. – 01:09:19 – 01:17:04 – płyta Cd – k. 116, akt notarialny – k. 69 – 72, zeznania świadka D. Z. z dnia 15 maja 2018 r. – 00:16:34 – 00:25:06 – płyta CD – k. 209/

Wnioskodawca pobrał emeryturę zmarłej za listopad 2016 r. Została przekazana na adres skrzynki pocztowej ubezpieczonego.

/zeznania zainteresowanej z dnia 23 stycznia 2018 r. – 00:12:45 – 00:41:53 – płyta CD – k. 53 w zw. z zeznaniami z dnia 27 marca 2018 r. – 01:09:19 – 01:17:04 – płyta Cd – k. 116, przekaz – k. 3/

Zmarła zgłosiła ten fakt do Prokuratury Rejonowej Ł..

/pismo – k. 205/

Następnie w okresie od 5 grudnia 2016 r. do 15 grudnia 2016 r. H. R. ponownie przebywała w szpitalu im. J., gdzie w dniu 15 grudnia 2016 r. zmarła.

/dokumentacja medyczna – k. 134/

Po śmierci H. R. nikt nie mieszkał w mieszkaniu przy ul. (...) w Ł.. Wszelkie opłaty z nim związane ponosiła zainteresowana. Ostatecznie H. P. sprzedała mieszkanie.

/zeznania zainteresowanej z dnia 23 stycznia 2018 r. – 00:12:45 – 00:41:53 – płyta CD – k. 53 w zw. z zeznaniami z dnia 27 marca 2018 r. – 01:09:19 – 01:17:04 – płyta Cd – k. 116/

Pochówek zmarłej został zorganizowany przez J. R.. W pogrzebie nie uczestniczyła H. P., gdyż ubezpieczony nie poinformował jej o dacie i miejscu pogrzebu matki. Z uwagi na to, że złożył doniesienie o możliwości popełnienia przestępstwa, skutkiem którego doszło do śmierci H. R., po sekcji zwłok prokuratura wydała zwłoki wnioskodawcy. Wcześniej zainteresowana trzykrotnie ustalała terminy pogrzebu.

/zeznania świadka S. K. z dnia 27 marca 2018 r. – 00:11:43 – 00:26:28 – płyta CD – k. 116, zeznania świadka M. L. z dnia 27 marca 2018 r. – 00:33:13 – 00:41:19 – płyta CD – k. 116, zeznania J. R. z dnia 27 marca 2018 r. – 00:47:16 – 01:09:19 – płyta CD – k. 116, zezwolenie – k. 188/

Obecnie ubezpieczony nie ma stałego miejsca pobytu. Mieszka u kolegów, znajomych. Jako adres do korespondencji podaje adres skrytki pocztowej.

/zeznania wnioskodawcy z dnia 23 stycznia 2018 r. – 00:04:11 – 00:12:45 – płyta CD – k. 53 w zw. z zeznaniami z dnia 27 marca 2018 r. – 00:47:16 – 01:09:19 – płyta CD – k. 116/

Postanowieniem z dnia 9 lutego 2017 r. Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi po rozpatrzeniu wniosku H. R. i J. R. o ustanowienie J. R. kuratorem dla H. R. jako osoby niepełnosprawnej umorzył postępowanie w sprawie, z uwagi na fakt, że H. R. zmarła w dniu 15 grudnia 2016 r.

/postanowienie – k. 49, k. 37 w aktach VIII RNs 589/16/

W dniu 16 grudnia 2016 r. J. R. złożył wniosek o niezrealizowane świadczenie po zmarłej matce H. R.. We wniosku wskazał, że H. R. mieszkała sama i sama prowadziła gospodarstwo domowe. Dodał, że przed śmiercią opiekował się mamą.

/wniosek – k. 127 – 128 akt ZUS/

Następnie wniosek o wypłatę niezrealizowanego świadczenia w dniu 29 grudnia 2016 r. złożyła H. P. córka zmarłej H. R..

/wniosek – k. 114 – 115 akt ZUS/

Decyzją z dnia 10 stycznia 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. na podstawie art. 136 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS po rozpatrzeniu wniosku H. P. z dnia 29 grudnia 2016 r. przyznał zainteresowanej prawo do niezrealizowanego świadczenia, po zmarłej H. R. za okres od 1 grudnia 2016 r. do 31 grudnia 2016 r. w kwocie 917,96 zł brutto (770,95 zł netto).

/decyzja – k. 113 akt ZUS/

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o dokumentację zawartą w aktach ZUS, w aktach sądowych oraz zeznania zainteresowanej, wnioskodawcy oraz świadków. Wiarygodność tych dokumentów nie była kwestionowana przez żadną ze stron, a Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw do tego, ażeby z urzędu odmówić tym dowodom waloru wiarygodności.

W ocenie Sądu zebrany w sprawie materiał dowodowy pozwolił ustalić, że wnioskodawca rzeczywiście mieszkał wspólnie z matką w jej mieszkaniu od 2011 r., kiedy to został wymeldowany z pobytu stałego w Ł. przy ul. (...) na podstawie decyzji administracyjnej, aż do listopada 2016 r. i w tym zakresie Sąd dał wiarę zeznaniom wnioskodawcy, świadka S. K., M. L. i zainteresowanej, która wskazała, że do listopada 2016 r. zarówno ona jak i wnioskodawca posiadali klucze do mieszkania matki. Natomiast jak zeznał sam wnioskodawca zmarła po powrocie ze szpitala w listopadzie 2016 r. zmieniła zamki w mieszkaniu i od 22 listopada 2016 r. nie miał on dostępu do mieszkania matki i przebywał u znajomych. Fakt, że zmarła przed śmiercią mieszkała sama i nie prowadziła z wnioskodawcą wspólnego gospodarstwa domowego przyznaje także sam wnioskodawca we wniosku z dnia 16 grudnia 2016 r. o wypłatę niezrealizowanego świadczenia po zmarłej, w którym to wniosku napisał: „mama, tj. H. R. mieszkała sama i sama prowadziła gospodarstwo domowe, z tym że przed śmiercią opiekowałem się mamą” (k. 127 akt ZUS). Nadto wynika to z zeznań zainteresowanej, którym Sąd dał wiarę.

Dlatego też Sąd odmówił wiary zeznaniom wnioskodawcy, że mieszkał i prowadził wspólne gospodarstwo z matką, aż do jej śmierci.

Należy wskazać, że Sąd dał wiarę zeznaniom świadków S. H. M. oraz D. Z., jednakże ich zeznania okazały się nieprzydatne w zakresie ustalenia czy wnioskodawca mieszkał wspólnie z matką przed śmiercią, gdyż świadkowie nie posiadali wiedzy na ten temat.

W ocenie Sądu z materiału dowodowego zebranego w sprawie jednoznacznie wynika, że zmarła przed śmiercią mieszkała sama i sama prowadziła gospodarstwo domowe.

Sąd Okręgowy oddalił wnioski dowodowe wnioskodawcy zgłoszone w piśmie procesowym z dnia 14 maja 2018 r. albowiem wnioski i twierdzenia zostały sformułowane w sposób ogólny, brak jest precyzyjnego określenia jakie dowody miałyby być przeprowadzone na okoliczności wskazane w wyżej wskazanym piśmie np. na okoliczność konfrontacji wnioskodawcy w dniu 3 listopada 2018 r. pomiędzy ubezpieczonym a lekarzem M. W..

W ocenie Sądu w/w okoliczności przedstawione przez wnioskodawcę nie zmierzały do wyjaśnienia istotnych okoliczności niniejszej sprawy tj. ustalenia czy ubezpieczony mieszkał wspólnie ze zmarłą i czy prowadził z nią wspólne gospodarstwo domowe. Zdaniem Sądu w/w wnioski dowodowe zmierzają jedynie do nieuzasadnionego przedłużenia postępowania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie jest niezasadne i jako takie podlega oddaleniu.

Stosownie do art. 136 ust. 1 ustawy z dnia z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. z 2017 r., poz. 1383 z późn. zm.) w razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia określone ustawą, świadczenia należne jej do dnia śmierci wypłaca się małżonkowi, dzieciom, z którymi prowadziła wspólne

gospodarstwo domowe, a w razie ich braku - małżonkowi i dzieciom, z którymi osoba ta nie prowadziła wspólnego gospodarstwa domowego, a w razie ich braku - innym członkom rodziny uprawnionym do renty rodzinnej lub na których utrzymaniu pozostawała ta osoba.

Należy wskazać, że art. 136 ustawy, ustanawia odrębne od dziedziczenia następstwo prawne. Treść art. 136 ustawy określa grono osób, którym przysługuje status następcy prawnego zmarłego emeryta lub rencisty. Są to osoby enumeratywnie wymienione w dyspozycji omawianej normy prawnej, a ich krąg nie jest tożsamy z kręgiem spadkobierców. Uprawnionych do niezrealizowanego świadczenia zgrupowano przy tym w trzech kategoriach i uszeregowano w ten sposób, że następstwo prawne osób należących do dalszego kręgu uzależnione jest od braku następców z kręgu wcześniejszego (wyrok SN z dnia 13 stycznia 2015 r., II UK 144/14, Legalis nr 1200472).

Przepis ten wskazuje, że w pierwszej kolejności prawo do tego świadczenia mają małżonek i dzieci, z którymi osoba zmarła prowadziła wspólne gospodarstwo domowe. W razie ich braku prawo do niezrealizowanego świadczenia mają małżonek i dzieci, z którymi osoba zmarła nie prowadziła wspólnego gospodarstwa domowego. Dopiero wówczas, gdy brak jest w ogóle osób wymienionych powyżej, otwiera się droga do nabycia niezrealizowanego świadczenia przez innych członków rodziny uprawnionych do renty rodzinnej po osobie zmarłej lub na których utrzymaniu pozostawała osoba zmarła (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 13 listopada 2012 r., III AUa 476/12, legalis nr 734913).

Przechodząc na grunt niniejszej sprawy należy wskazać, że w pierwszej kolejności należy rozważyć, czy wnioskodawca J. R. należy do kręgu osób wymienionych we wskazanym przepisie. Jak wskazano powyżej w/w art. 136 ust. 1 wymienia różne kategorie osób uprawnionych. Świadczenie przysługuje następującym osobom w podanej kolejności:

- małżonkowi, dzieciom, z którymi prowadziła wspólne gospodarstwo domowe,
- w razie ich braku - małżonkowi i dzieciom, z którymi osoba ta nie prowadziła wspólnego gospodarstwa domowego,
- w razie ich braku - innym członkom rodziny uprawnionym do renty rodzinnej,
- w razie ich braku - innym członkom rodziny, na których utrzymaniu pozostawała ta osoba.

Należy wskazać, że wnioskodawca jest synem zmarłej i jak wykazał zebrany materiał dowodowy (oraz wnioszek samego wnioskodawcy), bezpośrednio przed śmiercią, nie prowadził on ze zmarłą wspólnego gospodarstwa domowego co oznacza, że należy on do II kategorii osób uprawnionych.

Natomiast niniejsze postępowanie wykazało, że oprócz wnioskodawcy osobą uprawnioną, w myśl art. 136 ust. 1 w/w ustawy jest także córka zmarłej H. P., która także należy do II kategorii osób uprawnionych.

Biorąc powyższe pod uwagę, kluczowym pojęciem w niniejszej sprawie jest "**prowadzenie wspólnego gospodarstwa domowego**", ta bowiem cecha decyduje o pierwszeństwie dzieci i małżonka (charakteryzujących się nią) w hierarchii uprawnionych. Jak wskazał SN, cechami charakterystycznymi dla prowadzenia wspólnego gospodarstwa domowego może być udział i wzajemna ścisła współpraca w załatwianiu codziennych spraw związanych z prowadzeniem domu, niezarobkowanie i pozostawanie w związku z tym na całkowitym lub częściowym utrzymaniu osoby, z którą się gospodarstwo domowe prowadzi, a wszystko to dodatkowo uzupełnione cechami stałości, które tego typu sytuację charakteryzują. A zatem nie można automatycznie wspólnego zamieszkiwania uznać za pozostawanie we wspólnym gospodarstwie domowym (wyr. SN z 2.2.1996 r., II URN 56/95, OSNAPiUS 1996, Nr 16, poz. 240; por. także wyr. WSA w Warszawie z 7.11.2007 r., (...) SA/WA (...), L.). O prowadzeniu wspólnego gospodarstwa decyduje bowiem więź gospodarczo-rodzinna istniejąca między określonymi osobami, przy czym nie ma decydującego znaczenia, czy osoby te są zameldowane w tym samym lokalu mieszkalnym, gdyż chodzi o faktyczne zamieszkiwanie, a nie o status prawny danej osoby w odniesieniu do lokalu (wyr. SN z 3.3.1999 r., II UKN 504/98, OSNAPiUS 2000, Nr 9, poz. 364) – komentarz do ustawy emerytury i renty z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – red. B. G., dr hab. K. Ś., W. 2013 r., wyd. 1 – O..

Należy wskazać, że niniejsze postępowanie jednoznacznie wykazało, że syn zmarłej J. R. nie prowadził wspólnie ze zmarłą H. R. gospodarstwo domowe przed jej śmiercią, ten natomiast okres jest najistotniejszy dla ustalenia praw do świadczenia niezrealizowanego. Wcześniejsze stosunki rodzinne nie mają żadnego znaczenia. Dodatkowo podkreślić należy, iż także w okresie poprzedzającym zmianę zamków w mieszkaniu zmarłej trudno mówić o prowadzeniu wspólnego gospodarstwa domowego, bowiem to wnioskodawca pozostawał na utrzymaniu zmarłej.

Oznacza to, że wnioskodawca wspólnie z zainteresowaną tj. córką zmarłej należą do II kategorii osób uprawnionych do nierealizowanego świadczenia po zmarłej, a tym samym każdemu z nich przysługuje 1/2 świadczenia przysługującego H. R..

A zatem w świetle powyższych rozważań należy uznać, że decyzja organu rentowego jest prawidłowa, a żądanie wnioskodawcy przyznania mu całości świadczenia po zmarłej matce jest bezzasadne, o czym Sąd Okręgowy orzekł, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. w pkt 1 sentencji wyroku.

W pkt 2 sentencji wyroku Sąd Okręgowy w Łodzi na podstawie §15 ust. 2 w zw. z §4 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2016 r., poz. 1714) przyznał i nakazał wypłacić ze Skarbu Państwa kasy Sądu Okręgowego w Łodzi na rzecz adwokata A. K. kwotę 221,40 zł tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną z urzędu.

K.K.-W.